

Om Högsta förvaltningsdomstolen

SVERIGES DOMSTOLAR

Vad gör Högsta förvaltningsdomstolen?

Domstolens huvuduppgift är att avgöra mål som kan ge vägledning för hur liknande fall ska bedömas i framtiden – så kallade prejudikat.

Domstolen genomför också rättsprövningar och prövar ansökningar om resning och återställande av försutten tid.

I domstolen finns minst 14 domare som har titeln justitieråd. De arbetar tillsammans med justitisekreterare som bereder och föredrar målen och presenterar förslag till domar och beslut. Justitisekreterarna är domarutbildade jurister eller har annan relevant bakgrund.

På domstolen arbetar även domstolssekreterare som registrerar mål, biträder i den fortsatta handläggningen och expedierar domar och beslut.

De vanligaste måltyperna

Högsta förvaltningsdomstolen avgör många olika typer av mål. Mål om beskattning och olika socialförsäkringsförmåner, till exempel sjukersättning och livränta, är några av de vanligaste måltyperna.

Skattemål. Mål som rör beslut av Skatteverket om bland annat inkomsttaxering och mervärdesskatt.

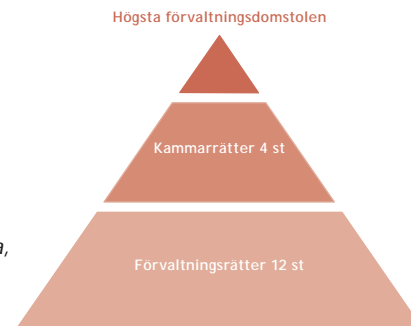
Socialförsäkringsmål. Mål som rör beslut av Försäkringskassan om bland annat sjukersättning, föräldrapenning, underhållsstöd och bostadsbidrag.

Mål om socialt bistånd. Mål som rör beslut av kommuners socialnämnd, eller motsvarande nämnd, om ekonomisk hjälp (försörjningsstöd) eller annat bistånd enligt socialtjänstlagen.

Körkortsmål. Mål som exempelvis rör Transportstyrelsens beslut att återkalla körkort för att någon har gjort sig skyldig till rattfylleri, kört för fort eller brutit mot någon annan viktig trafikregel.

Tvångsvård. Mål om psykiatrisk tvångsvård och vård av unga och missbrukare.

Högsta förvaltningsdomstolen är högsta instans i mål mellan enskilda, företag och myndigheter.

Vägledning för framtida domar

Högsta förvaltningsdomstolens viktigaste uppgift är att genom avgöranden i konkreta mål skapa prejudikat. Prejudikaten ger ledning för myndigheter och domstolarna i lägre instans som ska tillämpa gällande rätt.

Högsta förvaltningsdomstolen är högsta instans för mål mellan enskilda medborgare och myndigheter. Domarna i Högsta förvaltningsdomstolen, justitieråden, tillhör landets mest meriterade domstolsjurister. Handläggningen i domstolen sker nästan uteslutande genom skriftväxling och bedömning av handlingar.

Överklaganden från kammarrätterna

Högsta förvaltningsdomstolen prövar avgöranden som överklagats från någon av de fyra kammarrätterna i landet.

Justitiesekreterarna bereder och föredrar målen och presenterar förslag till domar och beslut.

rätterna i landet. Att pröva hur gällande lagar ska tolkas och tillämpas i nya sammanhang är ett viktigt uppdrag; det stärker rättssäkerheten och tydliggör våra lagar. Justitierådet och domstolschefen Mats Melin förklarar så här:

– Alla överklaganden tas inte upp. För det krävs normalt att domstolen lämnar prövningstillstånd. För att Högsta förvaltningsdomstolen ska lämna prövningstillstånd måste vissa förutsättningar vara uppfyllda. Huvudregeln är att en dom i målet ska kunna ge vägledning för hur våra domstolar ska döma i liknande fall i framtiden – ett så kallat prejudikat. I 90 procent av de nästan 8 000 mål som årligen kommer till Högsta förvaltningsdomstolen krävs prövningstillstånd. Det är inte mer än ungefär två procent av dessa som beviljas prövningstillstånd. De flesta fall får alltså inte prövningstillstånd, utan kammarrättens dom står fast.

Vad händer om prövningstillstånd beviljas?

– Om man får prövningstillstånd prövar Högsta förvaltningsdomstolen målet på nytt. Parterna får tillfälle att yttra sig skriftligt och ibland hämtar domstolen in synpunkter från experter och myndigheter. Hela målet handläggs oftast skriftligt, alltså utan någon muntlig förhandling, berättar Mats Melin.

Om ett mål berör någon EU-rättslig regel och det finns osäkerhet om hur den ska tolkas, kan

Högsta förvaltningsdomstolen vända sig till EU-domstolen för att begära ett förhandsavgörande. I ett förhandsavgörande förklaras hur den EU-rättsliga regeln ska tillämpas av den nationella domstolen.

”För att en resningsansökan ska beviljas krävs att det kommit fram viktiga nya omständigheter eller att handläggningen varit felaktig.”

– När handläggningen är klar avgörs målet, vanligtvis av fem justitieråd. Alla domar och beslut meddelas parterna och publiceras därefter på domstolens webbplats. Eftersom Högsta förvaltningsdomstolen är högsta instans för de allmänna förvaltningsdomstolarna kan domstolens beslut inte överklagas, berättar Mats Melin.

Vad är resning?

En annan del av domstolens verksamhet är att pröva ansökningar om resning. Om ett mål i förvaltningsrätt eller kammarrätt inte överklagats eller inte fått prövningstillstånd i högre instans gäller det som domstolen kommit fram till i sin

dom. I undantagsfall kan resning beviljas vilket innebär att målet prövas på nytt. Båda parter i ett mål kan begära resning om de anser att något är fel i domstolens beslut. Mats Melin förklarar:

– För att få resning krävs att det framkommit viktiga nya omständigheter eller att handläggningen varit felaktig. Till oss på Högsta förvaltningsdomstolen ställs resningsansökningar i mål som tidigare avgjorts i kammarrätten. ►

Mats Melin är justitieråd vid Högsta förvaltningsdomstolen. Som ordförande är han också domstolens chef.

► **Mer tid för överklagande**

I Högsta förvaltningsdomstolen prövas också ansökningar om ”återställande av försutten tid”.

Mats Melin beskriver:

– Om någon har missat att överklaga ett domslut i rätt tid beroende på oförutsedda omständigheter, kan vi besluta att parterna ska få mer tid att överklaga en tidigare dom. Denna möjlighet för den enskilde att få sin sak prövad är viktig för rättssäkerheten.

Rättsprövning av regeringsbeslut

Ett ovanligt inslag i domstolens verksamhet är så kallade rättsprövningar. Mats Melin sammanfattar så här:

– Nästan alla beslut som tas av en myndighet kan överklagas hos domstol enligt en bestämd instansordning som finns reglerad i lag. Vissa regeringsbeslut faller dock utanför denna ram, trots att de rör enskildas rättigheter och skyldigheter. Möjligheten för en enskild person att begära rättsprövning är till för att säkerställa rätten till domstolsprövning även av sådana regeringsbeslut.

Rätt till rättshjälp

Att överklaga och begära prövningstillstånd är kostnadsfritt. Man riskerar inte att drabbas av motpartens kostnader, även om överklagandet avslås. För den som av något skäl behöver bistånd under processen, finns i vissa fall möjlighet till rättshjälp. I mål som rör ingripande åtgärder mot enskilda, till exempel mål om tvångsvård, har man som regel rätt till offentligt biträde. Denna kostnad betalas av staten. I skattemål finns också vissa möjligheter till ersättning för juridiskt ombud och utredning.

A man with glasses, wearing a dark suit, white shirt, and a patterned tie, is looking down at a green book he is holding. The background is a plain, light-colored wall.

Insyn i domstolen

Förhandlingar i domstolar är i regel offentliga. Högsta förvaltningsdomstolen har dock sällan förhandlingar, utan avgör mål genom skriftväxling och överläggningar som inte är öppna för allmänheten.

Allmänna handlingar

Den svenska offentlighetsprincipen innebär att alla har rätt att ta del av allmänna handlingar, som exempelvis domar och beslut. Viss information kan dock vara skyddad av sekretess. Domstolens avgöranden finns tillgängliga kostnadsfritt på www.hogstaforvaltningsdomstolen.se.

De viktigaste avgörandena från domstolen finns också samlade i Högsta förvaltningsdomstolens årsbok.

Högsta förvaltningsdomstolen är högsta instans för mål mellan myndigheter och enskilda personer eller företag. Målen som avgörs här handlar ofta om enskildas rättigheter och skyldigheter. Mål som prövas kan exempelvis gälla socialförsäkringsförmåner, tvångsvård och skatter. Högsta förvaltningsdomstolen hette tidigare Regeringsrätten; namnbytet genomfördes den 1 januari 2011. För mer information besök webbplatsen www.hogstaforvaltningsdomstolen.se.

SVERIGES DOMSTOLAR

www.domstol.se